

restauratie integratie
mechelen

België - Belgique
P.B.
2800 Mechelen I
8/6080

RIMNieuws

Beelden uit de toekomst ?

Nummer 58 –3de kwartaal 2002

Driemaandelijks tijdschrift - Afgiftekantoor Mechelen 1 -
V.U. Frans Geys, Hoveniersstraat 16, 2800 Mechelen

Colofon

RIMNieuws is het driemaandelijks orgaan van Restauratie Integratie Mechelen v.z.w. ("RIM").

Teksten: Gaston Draps, Patrick Egels, Marc Rubben

Foto's: Marc Rubben, Luc Croonen

Layout: Peter Van den Bossche

Abonnementen op RIMNieuws kunnen onderschreven worden door storting van € 10,00 op rekening 320-4195088-05 van Restauratie Integratie Mechelen.

Indien het adresetiket voorzien is van een kleurcode of een vermelding 'lidgeld niet OK', hebben wij uw abonnementsgeld voor het lopende jaar nog niet ontvangen. Gelieve dit dan zo spoedig mogelijk te storten om ook in de toekomst RIMNieuws te blijven ontvangen.

Inlichtingen: RIM, p/a Marc Rubben, Willem Geets straat 30, 2800 Mechelen (015/347864)

Mechelenbinnenstebuiten, p/a Kristin Van Ransbeeck, Geerdegem vaart 125 b 202, 2800 Mechelen (015/422912)

Email: RIM@lhoon.com

Bezoek ook de RIM website:

<http://www.rim.be>

Wet van 08/12/92 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer: de gegevens aangaande de RIM-leden zijn opgeslagen in het bestand beheerd door RIM v.z.w., en worden slechts gebruikt voor interne administratieve doeleinden. Het ledenbestand van RIM v.z.w. wordt niet aan derden medegedeeld. Als U wil kennis nemen van de gegevens over uw persoon in ons bestand, kan dit mits eenvoudige schriftelijke aanvraag (een kopie van uw identiteitskaart insluiten) aan RIM v.z.w., Dageraad straat 45, 2800 Mechelen. Indien zou blijken dat onze bestanden onjuiste gegevens bevatten, zullen deze op uw aanvraag worden aangepast.

Intro

De omslagfoto van dit RIMNieuws toont een beeld uit het verleden... of is het de toekomst?

De oudere generatie zal zich nog de afbraak van de groentehalle op de Botermarkt, en de opbouw van het feestzaal/Europarkingcomplex herinneren.

De toekomst van deze site staat echter weer ter discussie: de geplande ondergrondse parking zou de afbraak van de Europarking toelaten.

Toegegeven, het ganse complex staat er maar triest bij. De feestzalen hebben veel van hun glans verloren, de winkelgalerijen zijn verlaten en vervallen.

En dit voor een gebouw van amper dertig jaar oud!

Het is hier nu niet de bedoeling om een definitief standpunt in te nemen over de bestemming van deze site, maar het is wel een moment om zich even te bezinnen over de gevolgen van de "korte-termijn" planning en -architectuur die de laatste decennia onze steden heeft geteisterd. Gebouwen hebben een levensduur van amper enkele decennia, daar waar Vlaams Bouwmeester bOb Van Reeth stelde dat een (openbaar) gebouw minstens vierhonderd jaar zou moeten kunnen meegaan.

De overheden dragen een grote verantwoordelijkheid in de verwezenlijking van een duurzame stadsomgeving, en hebben het potentieel om onze steden te verrijken met kwalitatieve architectuur, en aldus ons erfgoed niet te verarmen, maar nog te verrijken.

Peter Van den Bossche

Complicaties uit Toscane

We weten al lang dat de hogere kaders van florissante bedrijven en zichzelf respecterende administraties hun congressen noodgedwongen aan het andere einde van Europa of de wereld moeten organiseren. Kwestie van afstand te nemen van de dagelijkse sleur en in alle rust te kunnen nadenken en communiceren. Maar er is een nieuwe trend op komst. Het staat de laatste tijd meer dan ooit 'chique' om zich in lovende en laaiend enthousiaste woorden uit te laten over Toscane. Enige tijd geleden gingen enkele van onze belangrijkste politici en journalisten naar ginder om er zich te bezinnen over de nieuwe politieke cultuur. Met het VRT-programma 'Confidenties in Toscane' legt Paul Goossens elke week de diepste zielenroerselen bloot van een hele schare BV's. Wie over het leven en de wereld wil filosoferen kan maar beter zijn koffers pakken en naar de verre einders gaan turen in een Toscaans landschap. Wie nog op een zinnige manier over iets wil meepraten moet dringend naar ginder.

Kan het even wat minder alstublieft? Een groot deel bevolking in Vlaanderen kan zich geen buitenlandse reis of zelfs geen binnenlandse vakantie veroorloven. Meestal gaat het om mensen die dan ook nog eens wonen in achtergestelde stedelijke buurten of in troosteloze armoedige streken. De media en de reclamewereld slagen er meer dan ooit in de bevolking een ideaalbeeld voor te spiegelen: het ideale lichaam, het ideale gezin, de luxueuze auto, een nette villa met weelderige tuin. Mensen krijgen onwillekeurig het gevoel in de maag gesplitst dat zij er niet bijhoren, dat het geluk voor de ander is weggelegd. Door de indruk te wekken dat zij de prachtige landschappen van Toscane nodig hebben om tot bezinning en dialoog te komen dragen beleids mensen en opiniemakers daartoe bij. Wiens fout is

het eigenlijk dat de schoonheid en rust die men in Toscane vindt in ons Vlaamse landje zo ver zoek is geraakt? Is het niet dringend tijd dat diegenen die in Toscane de grote Jan gaan uithangen zich eens bezinnen over de ruimtelijke wanorde in Vlaanderen en de verstrekkende maatschappelijke gevolgen daarvan?

Trouwens, is het leven dan zo goed in Toscane? Op welke wijze moeten we Toscane met Vlaanderen vergelijken? In de late Middeleeuwen en de Renaissance was er zeker een vergelijking mogelijk. Deze landen werden gekenmerkt door een ten opzichte van de rest van Europa hoge concentratie van machtige steden. De kunstrijkdommen en de weelderige schat aan monumenten is in beide gebieden navenant. Net zoals bij ons worden de grote steden in Toscane nu verstikt door uitlaatgassen. De grootste verschillen zijn echter van economische en demografische aard. Toscane is dunner bevolkt dan Vlaanderen en de welvaart ligt er voor de gewone bevolking een stuk lager. Misschien heeft de relatieve armoede ginder (veel mensen zijn nog tewerkgesteld in traditionele ambachten) bijgedragen tot het behoud van de prachtige landschappen en monumenten. Daarnaast kunnen we niet van onder de vaststelling uit dat er in Vlaanderen, enerzijds vanuit een verkeerd georiënteerd sociaal woonbeleid, anderzijds vanuit politiek en financieel winstbejag, zodanig geknoeid is met ruimte dat mooie landschappen reservaten of stiltegebieden zijn geworden. Sommige stadswijken zijn dan weer verworpen tot musea of pretparken.

Toch zou ik de programmamakers van 'Confidenties in Toscane' ertoe willen aanzetten om, als troost voor de gewone Vlaming, onze orakelende medemensen opnieuw uit te nodigen, deze keer om zich eens te gaan bezinnen in onze mooie landschappen: de Vlaamse Ardennen, het

Hageland, Haspengouw, het West-Vlaamse Heuvelland, de Noorderkempen, de resterende duinen... Misschien kan dan al eens de vraag gesteld worden waarom zoveel van al dat fraais verdwenen is, waarom het geen deel meer uitmaakt van onze dagelijkse omgeving. Het ruimtelijk onderscheid tussen stad, dorp en platteland is bij ons grotendeels vervaagd door de lukrake inplantingen van industrie, verkavelingen, wegen en lintbebouwing: Vlaanderen, de nevelstad.

Alle goede voornemens en alle diverse dure publicaties van de diverse overheden ten spijt zou men stilaan gaan wanhopen. De kloof tussen woord en daad en tussen droom en werkelijkheid is groot. In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen voorziet men het einde van de wanorde. Op termijn zouden zowel het stedelijk gebied als het buitengebied geherwaardeerd worden. Het ambitieuze structuurplan liet ons geloven in het herstel van onze landschappen en de kwaliteit van stads- en dorpskernen. Inmiddels lanceren de verantwoordelijke beleidsmensen echter totaal andere voorstellen. Volgens de VLD kan men best zo snel mogelijk de woonuitbreidingsgebieden aansnijden, zogezegd om de grondprijzen in de hand te houden en zo aan elke burger een volwaardige woongelegenheid te garanderen. 'Verbouwen binnen het bestaande bouwvolume' kan vanaf nu in alle gebieden, ook in de zogenaamde 'ruimtelijk kwetsbare gebieden'. Inmiddels ruiken speculanten winst in de stedelijke centra en proberen ze, met het thema van de woonverdichting als alibi, buitenschalige appartementsgebouwen in de stadscentra neer te poten: 'Poen Pakken, Weg Wezen'. Hoewel zij daarmee de leefbaarheid van de steden in het gedrang brengen, wordt hen meestal geen strobreed in de weg gelegd. Zij vinden hun weg wel. Een goed voorbeeld daarvan is Blankenberge, waar de burgemeester onlangs verklaarde dat monumentenzorg (waardevolle

tegeltableaus) asociaal was, omdat het de bouw van goedkope flatgebouwen in de plaats van eengezinswoningen onmogelijk maakte.

Tekenend voor de groeiende kloof tussen arm en rijk zijn de berichten over de moeilijkheden die steeds meer huurders ondervinden. De huurprijzen groeien sneller dan de lonen, zodat steeds meer huurders in de problemen komen. Dat gaat vreemd genoeg samen met een merkwaardige paradox. In Vlaanderen zijn er volgens een recent onderzoek de laatste tien jaar minder nieuwe woningen gebouwd dan in de buurlanden, maar de toename van de bebouwde oppervlakte is er wel groter. In zekere zin gaan in ons landje van melk honing schaarste aan woningen en schaarste aan open ruimte hand in hand. De geprivatiseerde natuur wordt dus alsmear duurder. Het is om moedeloos van te worden. De sociale huurwoningen in België nemen slechts 6,5% van de totale woningmarkt in, tegenover $\pm 20\%$ in de buurlanden. Een studie van de UFSIA heeft aangetoond dat huisvesting in België de eerste oorzaak van armoede is. De Vlaamse regering heeft daarom 15.000 extra sociale huurwoningen beloofd tegen 2004. Ondertussen blijven onze grote politici nochtans niet stil zitten. SP-kerstman Steve Stevaert heeft, in de beste katholieke traditie overigens, onomwonden verklaard dat een eigen huis pas echt een sociale woning is. En, waarschijnlijk om de kwaliteit van het wonen in het eigen (goed beveiligde) stadscentrum kracht bij te zetten, is onze VLD-burgervader zich gaan vestigen in de groene rand van Mechelen.

In ons overbevolkte landje (en in de steeds meer overbevolkte rest van de wereld) gaan een goede ruimtelijke ordening en een behoorlijke huisvesting hand in hand. Een duurzame ruimtelijke en sociale ontwikkeling van de maatschappij houdt in dat de natuur bewaard wordt en strekt

tot het nut van iedereen. Een duurzame ruimtelijke ontwikkeling houdt tegelijkertijd is dat menselijke activiteiten, zoals het wonen, ruimtelijk gebundeld worden. De daaruit volgende verdichting van de bebouwing moet bijgevolg, als men de rechten van de mens respecteert, zo kwalitatief hoogstaand mogelijk en op een sociaal rechtvaardige wijze gebeuren. De huidige tendensen bij het beleid bieden echter weinig hoop. De Heilige Vrije Markt voert het hoge woord. Er wordt weinig weerwerk geboden, ook niet vanuit de bleekblauwgroene politieke partij die daarvoor van de kiezer een mandaat heeft gekregen.

Gaston Draps

Red het Archeologisch Patrimonium: Open Brief

**Aan het College van Burgemeester en Schepenen
p/a Stadhuis
Grote Markt 2
2800 Mechelen**

Mechelen, 3 september 2002.

Geacht College van Burgemeester en Schepenen,

Uit de pers zijn verwarrende berichten naar voren gekomen over het archeologisch patrimonium dat gevonden is op de Grote Markt. Daarom vragen wij – Mechelse Vereniging voor Stadsarcheologie (MVSA), Gidsenbond Mechelen, Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen (KKOLKM), Van Onderuit, leefmilieugroep Mechelen-Zuid, Restauratie Integratie Mechelen (RIM), MechelenBinnensteBuiten - duidelijkheid over het lot van ons archeologisch erfgoed. Wij weten dat dit stadsbestuur beter kan en we hopen dan ook dat het zijn verantwoordelijkheid zal opnemen en respect zal betonen voor ons unieke erfgoed.

Wij zijn ervan overtuigd dat het behoud van dit patrimonium en de integratie ervan in de geplande parking een meerwaarde zal betekenen voor Mechelen, en dit op toeristisch, cultureel, historisch en stedenbouwkundig gebied. Het volstaat om even naar onze buurlanden te gaan kijken om te weten dat deze beleidskeuze perspectieven biedt.

Wij vragen daarom:

- 1° duidelijkheid over het lot van het archeologisch patrimonium (het Steen, de waterput, de steenweg,...);
- 2° een voldoende verantwoording over welke resten zullen bewaard worden en welke niet;
- 3° duidelijke garanties voor het behoud van dit archeologisch patrimonium;
- 4° duidelijkheid over het lot van de ondergrond op de plaats van de in- en uitrit van de parking.

Het kan niet anders dan dat u, mevrouw en heren Burgemeester en Schepenen, samen met ons dezelfde bekommernis delen aangaande het behoud van ons cultureel en archeologisch patrimonium. Daarom doen we beroep op uw betrokkenheid en vragen gehoord te worden op onze actie op **zaterdag 7 september om 10h00 Grote Markt, Mechelen.**

In de hoop op het behoud van dit historisch belangrijk en uniek stukje Mechelen tekenen wij, met de meeste hoogachting,

Mechelse Vereniging voor Stadsarcheologie (MVSA),
Gidsenbond Mechelen, Koninklijke Kring voor
Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen
(KKOLKM), Van Onderuit, leefmilieugroep
Mechelen-Zuid, Restauratie Integratie Mechelen
(RIM), MechelenBinnensteBuiten

Antwoorden

Op deze brief kregen we antwoord vanwege het kabinet van de Burgemeester, alsmede van de Schepenen Anciaux en Stevens:

Van: Gert Verreth [mailto:gert.verreth@mechelen.be]

Verzonden: woensdag 4 september 2002 17:38

Aan: 'Marc Rubben'

Onderwerp: RE: RAP-Red het Archeologisch Patrimonium

Geachte,

De burgemeester heeft met aandacht kennis genomen van uw schrijven in verband met het behoud van het archeologisch patrimonium. Wegens eerder gemaakte afspraken kan hij uw delegatie zaterdag niet te woord staan, maar schepen Koen Anciaux, bevoegd voor Monumentenzorg, zal u tijdens de actie ontvangen.

Vooraf kan ik al melden dat het schepencollege al een principiële beslissing nam om de middeleeuwse weg bovengronds opnieuw aan te leggen. Er wordt eveneens naar een manier gezocht om de keldermuur en de waterput te bewaren. Meer details verneemt u ongetwijfeld zaterdag van schepen Anciaux, maar de burgemeester hield eraan u te melden dat hij uw aandacht voor het archeologisch patrimonium van onze stad erg waardeert.

Met vriendelijke groeten,

Gert Verreth

Kabinet Bart Somers

From: "Koen Anciaux" <koen.Anciaux@mechelen.be>
To: <marc.rubben@pandora.be>
Subject: Archeologische vondsten
Date: Thu, 19 Sep 2002 13:23:09 +0200

PERSBERICHT

Aanstaande dinsdag zal ik aan het college onderstaande voorstellen tot het behoud van de archeologische vondsten en de verwerking ervan in de parking Grote Markt voorstellen.

Er is in deze voorstellen rekening gehouden met de kosten voor behoud, met de waarde van het gevonden patrimonium en de afspraken rond de parking.

- Middeleeuwse weg: integreren in bovenaanleg
 - onder glasplaat
 - met verlichting
 - met infoplaat
- Burcht: fundering integreren in bovenbouw
 - onder glasplaat
 - met verlichting
 - met infoplaat
- De gevangenismuur in een voor Mechelen a-typische stijl wordt tegen een wand van de parking terug opgebouwd.
 - met accentverlichting
 - met infoplaat
- Waterput: "fundering" contouren worden in de parking weergegeven (niet in bovenbouw).
- De kleinere vondsten worden in het Museum Brusselpoort permanenttentoongesteld + foto's en uitleg over historische weg, burcht, waterput, e.a.

De Mechelse "herschreven" geschiedenis wordt samen met

een beschrijving van de archeologische vondsten en fotomateriaal onder boekvorm uitgegeven.

Tevens worden in het kunstboek hoofdstukken voor de andere archeologische opgravingen (Veemarkt, Zoutwerf, Lamot, Karmelietenklooster) voorzien.

Gelieve deze mededeling in uw medium te verspreiden.

Met vriendelijke groeten,

Koen ANCIAUX

Van: Schepen Stevens Stad Mechelen
[mailto:leo.stevens@mechelen.be]

Verzonden: woensdag 4 september 2002 12:23

Aan: 'Marc Rubben'

Onderwerp: RE: RAP-Red het Archeologisch Patrimonium

Marc, uiteraard gaan we alles wat we kunnen en wat waardevol is, bewaren voor het nageslacht. Leo

Kwetsbaar erfgoed

In een volgende editie van RIM-Nieuws zullen we de aandacht vestigen op een bijzondere vorm van kwetsbaar erfgoed: winkeletalages, cafépuien en historisch waardevol schrijnwerk. Meer dan eens is al gebleken hoe snel dergelijk erfgoed kan verdwijnen. Uit onwetendheid, slechte smaak en/of onwil vervangen eigenaars vaak - zonder vergunning - het origineel door functioneel maar esthetisch waardeloos schrijnwerk. Een recent schrijnend voorbeeld van is het huis in de Hoogstraat nr. 42.

De inventaris 'Bouwen door de eeuwen heen', deel 9n (1984), dat de Mechelse binnenstad behandelt vermeldt over dit pand het volgende.

"Breedhuis van twee traveeën en drie bouwlagen onder zadeldak (Vlaamse pannen), uit XIX-XX A. Rondboogvormige bel-etagevensters voorzien van doorgetrokken imposten en lekdrempels. Rechth. bovenvensters eveneens voorzien van doorlopende lekdrempels. Behouden bepleisterd hoofdgestel met kroonlijst op gecanneleerde consoles waartussen spiegels. Houten winkelpui met gekleurde beglazing bovenaan (417)."

De vermelding (417) verwijst naar een foto van de gevel achteraan de inventaris. Gelukkig is de gevel nog fotografisch vastgelegd. Het nieuwe PVC-schrijnwerk in 'fermettestijl' is een regelrechte aanfluiting van de historische waarde van deze vroeg 19de eeuwse gevel (met 'empire' kenmerken) met winkelpui van omstreeks 1920. Nog tijdens de voorbije zomerwandelingen van Mechelenbinnenstebuiten werd gewezen op de specifieke waarde van dergelijke gevels en op de kwetsbaarheid ervan. We zijn benieuwd hoe het stadsbestuur tegen dit slukse (onbewuste?) vandalisme zal optreden.

Patrick Egels

Voorstel van afbakening regionaal stedelijk gebied Mechelen

In juli werd een voorstel tot afbakening van het regionaal-stedelijk gebied Mechelen gedaan door de afdeling Ruimtelijke Planning van AROHM. Het voorstel (van liefst 107 bladzijden en 54 kaarten) werd opgemaakt door de Studiegroep Omgeving.

Als uitwerking van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) gaat de Vlaamse overheid over tot de afbakening van stedelijke gebieden. Dit wordt vastgelegd in ruimtelijke uitvoeringsplannen, de zogenaamde afbakeningsplannen. In een volgende fase wordt het voorstel tot afbakening als voorstudie door de Vlaamse overheid vertaald in een afbakeningsplan als gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP).

Het streven naar een 'open en stedelijk' Vlaanderen vormt de basis van een trendbreuk in het ruimtelijk beleid en duidt op een onderscheid tussen buitengebied enerzijds en stedelijk gebied anderzijds. Deze twee types van gebieden worden voortaan beleidsmatig verschillend benaderd. In de stedelijke geldt een beleid van verdichting en concentratie van bebouwing en hoogdynamische functies (wonen, werken, recreëren). Voor het buitengebied geldt een beleid van concentratie in kernen, vrijwaring van de open ruimte en buitengebiedfuncties (natuur, landbouw en bos). Om een dergelijk beleid mogelijk te maken is het noodzakelijk concentratiegebieden aan te duiden en af te bakenen. Daarvoor worden enerzijds de stedelijke gebieden geselecteerd en wordt anderzijds het instrument van het afbakeningsplan als gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voorgesteld. Het afbakeningsplan bepaalt een ruimtelijke lijn omheen die

gebieden waar een beleid van groei, concentratie en verdichting van toepassing is.

Het voorstel van afbakening is het resultaat van de voorbereidende fase van het afbakeningsproces. Nadien volgen nog een goedkeuringsfase en aanvullende processen. De studie bestaat uit drie hoofdstukken. Hoofdstuk I geeft de uitgangspunten die de mogelijkheden en beperkingen van het plan bepalen. Hoofdstuk II geeft een samenvatting van de belangrijkste elementen van de planningscontext. Hoofdstuk III geeft een analyse van de bestaande ruimtelijke structuur van de omgeving van het regionaalstedelijk gebied Mechelen. Hoofdstuk IV verschaft inzicht in het mogelijk programma voor het stedelijk gebied en bepaalt een waardering van de structuurbepalende elementen van het buitengebied. Hoofdstuk V beschrijft een hypothese van de gewenste ruimtelijke structuur. Hoofdstuk VI geeft de keuzes die worden voorgesteld voor de afbakeningslijn en voor de invulling van het programma. In hoofdstuk VII wordt gepleit om de problematiek van de regionale economische expansie in een ruimere context te bekijken (met Willebroek als onderdeel van de zogenaamde Brabantse poort). Hoofdstuk VIII tenslotte geeft aanwijzingen voor het opmaken van het afbakeningsplan als gewestelijk RUP. Het beschrijft het Vlaams actieprogramma voor het stedelijk beleid voor het stedelijk gebied Mechelen.

Vanuit het RSV worden taakstellingen afgeleid (cijfergegevens in de startfase) met betrekking tot de gewenste groei van de stedelijke gebieden. De gekwantificeerde taakstellingen slaan op een bijkomend aantal te realiseren woningen en hectaren bedrijventerreinen in het af te bakenen stedelijk gebied. De zorg voor een voldoende aanbod aan stedelijk groen is een veeleer kwalitatieve doelstelling.

De administratieve grenzen zijn niet de basis voor de afbakening van een stedelijk gebied. Toch valt het op dat in het afbakeningsvoorstel de gemeentegrenzen van Mechelen nauwelijks overschreden worden. De taakstelling bepaalt dat in de periode 1992-2007 \pm 5800 nieuwe woningen moeten worden gerealiseerd, waarvan er in 1997 reeds \pm 2000 gerealiseerd waren. De bijkomende taakstelling tegen 2007 bedraagt dus \pm 3800 woningen. Voor wat de bijkomende bedrijventerreinen betreft bepaalt de taakstelling 99 ha af te bakenen bedrijventerreinen en 96 ha reservebedrijventerreinen. Nu reeds is vastgesteld dat om de taakstelling voor het stedelijk gebied Mechelen te realiseren een bijkomende locatie voor een nieuw regionaal bedrijventerrein in een ander stedelijk gebied of specifiek economisch knooppunt in de omgeving nodig is.

RIM is vertegenwoordigd in de gemeentelijke commissie voor ruimtelijke ordening (GECORO) van Mechelen, een adviesraad die is opgericht overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening. Het spreekt vanzelf dat wij u via RIM-Nieuws op de hoogte houden van de verdere evoluties in deze materie en dat wij u nadere toelichtingen zullen geven over onze standpunten.

In verband met het structuurplanningsproces en de daarbij horende diverse aspecten van de ruimtelijke ordening verwijzen we graag naar enkele recente publicaties.

- **DICHTER WONEN - VOORBEELDENBOEK**

Een publicatie van AROHM van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, in samenwerking met onder meer het Centrum voor Overheidscommunicatie (CIBE) en de vzw Architectuur als Buur.

Deze publicatie gaat uit van de door het RSV gehuldigde principes van de gedeconcentreerde bundeling als ruimtelijk principe en de minimale dichtheden van bebouwing (stedelijke gebieden 25 woningen per ha, kernen in het buitengebied 15 woningen per ha).

In deze mooie publicatie worden enkele positieve voorbeelden van projecten getoond in de volgende situaties:

- herbestemming van gebouwen (met onder meer de Gieterij in de Stationsstraat te Mechelen);
- sluiten van bouwblokken;
- binnengebieden;
- autonome projecten;
- reorganisatie van bouwblokken;
- verkavelingen.

- **PUBLIEKE RUIMTE - EEN ANDERE AANPAK**

Een realisatie van de nv TECHNUM in opdracht van de afdeling Gesubsidieerde Infrastructuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Vanuit twee sleutelbegrippen van het RSV, duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit worden in deze 500 bladzijden tellende publicatie goede voorbeelden gegeven van de inrichting van de openbare ruimte. Het boek omvat een inleiding, een bijdrage over 'compacte cases', een theoretisch kader, een beleidskader, een proceskader en een bijdrage over 'uitgebreide cases'.

- **RUIMTE & PLANNING - 2002 - JG 22 - 2**

Tijdschrift voor ruimtelijke planning, stedenbouw en

huisvesting van de vzw Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning (redactieadres: Sint-Denijslaan 293, 9000 Gent).

Het grootste deel van deze publicatie is gewijd aan het thema 'Wrikken aan Wonen'. Met het inleidend artikel, de 'blikopener', 'Goed om weten omtrent wonen' van Luc Goossens (OASeS) wordt meteen de toon gezet. Het woonbeleid van de Vlaamse regering wordt in dit artikel scherp op de korrel genomen. Vooral de verbanden tussen armoede en huisvesting worden verder geanalyseerd in de volgende artikels.

Huisvesting: de 'vergeten' dimensie van armoede.

De huisvestingsval klapt dicht! Over wat huishoudens overhouden na het betalen van hun woonkosten en wat de overheid daaraan doet.

Subsidies voor eigenaars van woningen in Vlaanderen: wie krijgt wat en waarvoor?

Revolutie in de Nederlandse sociale huisvesting? Over de mogelijke effecten van nieuw volkshuisvestingsbeleid.

Het is interessant om de inhoud van de artikels eens te toetsen aan het woonbeleid in Mechelen. In onze stad bestaat $\pm 14\%$ van de woningen uit sociale huisvesting. Daarmee overschrijdt Mechelen ruimschoots het Vlaamse gemiddelde. De stad wil dan ook verhoudingsgewijs geen sociale woningen meer laten bijbouwen.

Voor meer informatie kan u ook terecht bij de Vlaamse info-lijn (0800/30201), www.ruimtelijkeordering.be of bij het stadsbestuur van Mechelen (015/29 75 11), www.mechelen.be.

Patrick Egels

Stadsmonografie Mechelen 2002

Onlangs verscheen de brochure 'Stadsmonografie Mechelen 2002', een uitgave van het Project Stedenbeleid van de Administratie Binnenlandse Aangelegenheden van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Deze studie werd opgemaakt door de Onderzoeksgroep Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad (OASeS) van de Universiteit van Antwerpen en de Administratie Planning en Statistiek van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Ze bevat een schat aan informatie voor wie interesse heeft voor het reilen en zeilen van de stad van vandaag. De studie telt 163 bladzijden.

Deze stadsmonografie is een cartografische en sociografische weergave van de economische, fysische en sociaal-culturele situatie van Mechelen en gebeurt vanuit het oogpunt van de bewoners en de gebruikers. De cijfers, statistieken en indicatoren zijn meestal gebaseerd op objectief meetbare omgevingsfactoren, maar soms zijn ook meningen, opinies en belevingen opgenomen, zoals bijvoorbeeld in de cijfers afkomstig uit de veiligheidsmonitor.

Mechelen wordt in de studie vergeleken met Vlaanderen in zijn geheel en met de groep van de 13 zogenaamde Vlaamse centrumsteden: Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout, op 1 januari 2000 samen goed voor 1.460.770 inwoners. In het bijzonder worden de cijfergegevens vergeleken met een vergelijkbare stad, namelijk Leuven. De meeste cijferreeksen beschouwen een periode van 10 jaar: 1991-2000. Al deze gegevens draaien rond kwaliteitstrefwoorden die een vraagstelling inhouden. Na een historische, geografische en demografische inleiding komen de volgende thema's aan bod.

- Een bereikbare stad?
- Een bruisende stad?
- Een veilige en gezonde stad?
- Een leefbare stad?
- Een leidinggevende stad?
- Een participatieve stad?

De Stadsmonografie Mechelen 2002 is verkrijgbaar bij de balie van het stadhuis. In de stedelijke bibliotheek zijn ook reeds de stadsmonografieën van Brugge en Hasselt aanwezig.

Patrick Egels

Liever de uil dan de leeuw

Interview met Roel Jacobs

Het Masereelfonds houdt zich dit jaar bezig met een kritische benadering van de 700ste verjaardag van 1302. Vraag die daarbij rijst: moet een progressief fonds zich überhaupt bezig houden met de oubollige symboliek van de Guldensporenslag?

Ik heb er zelf mee op aangedrongen dat dit zou gebeuren. Over nationale symbolen wordt er immers veel te veel in karikaturen gedacht. Langs de ene kant heb je de “believers”, die een bijna sacrale waarde geven aan de symboliek, en geen kritische kanttekeningen aanvaarden. Kritiek interpreteren ze als een belachelijk maken van hun symbolen. Aan de andere kant heb je een verlichte, linkse intelligentia, die vanuit de hoogte neerkijkt op die symboliek, en het allemaal flauwekul en volksverlakkerij vindt. Die twee houdingen zijn allebei even dwaas. Alle volkeren en naties in Europa hebben symbolen gezocht. Allemaal hebben ze daarbij in min of meerdere mate de geschiedenis geweld aan gedaan. De Vlamingen deden niet anders dan de anderen. Ondertussen is die mythevorming een deel van hun identiteit. Het is gek om daar vandaag op dezelfde manier mee om te willen gaan als 150 jaar geleden, maar het is minstens even gek om dit alles zo maar van de kaart te vegen.

Deze discussie houdt ook verband met de discussie over multiculturaliteit. We leven zogezegd in een wereld zonder grenzen, in een fascinerende periode waarin mensen met zeer verschillende culturen samen leven met elkaar. Bij dit samenleven kan het zowel klikken als botsen, maar het is duidelijk dat er nieuwe dingen kunnen uit groeien. De voorwaarde voor het succes van eender welke interculturele ontmoeting is echter dat ieder zijn eigen achtergrond in

de korf durft te gooien. De volkeren uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika brengen inderdaad hun eigen profiel in. Bij ons krijg je echter de karikatuur van de Noord-West-Europeaan, die meent zichzelf te moeten wegcijferen. Hij denkt dat spiritualiteit enkel te vinden is in de Himalaya en probeert hulpeloos het dansen van de Afrikanen te imiteren, omdat hij zijn eigen cultuur en geschiedenis, en de waarde daarvan, niet kent. Hij zet zich af tegen een conservatief-negatief beeld van die eigen geschiedenis, omdat hij niet anders kent.

Je kunt echter in een dialoog maar een interessant proces op gang brengen, wanneer iedereen iets inbrengt, vanuit zijn eigenheid. Ik verwijs hierbij onder meer naar wat Ludo Abicht schrijft in zijn laatste boek over interculturaliteit (Intelligente emotie). Vlamingen kunnen gerust wijzen op de rijkdom van hun erfgoed. Om maar één voorbeeld te geven. Als het gaat over spiritualiteit moeten we niet zover als de Himalaya gaan, we hebben hier de oorspronkelijke spiritualiteit van de Franciscaanse beweging, de spiritualiteit van Ruusbroec, enz. Jammer genoeg kennen we daarvan vooral de karikatuur, die gecreëerd is door de rechtse jezuïeten van het Ruusbroecgenootschap. Zodat we de waarde ervan niet beseffen, en elders op zoek gaan naar ersatz. En zo beland je in de pijnlijke situatie waarin progressieve mensen de Tibetaanse Dalai Lama verheerlijken, een religieuze dictator wiens voorgangers in Lhassa een indrukwekkend paleis lieten bouwen op de rug van een volk dat economisch praktisch geen slagkracht had⁹

Jij pleit dus voor een portie gezond eurocentrisme om beter de interculturele dialoog te kunnen aangaan?

Ik citeer August Vermeylen: 'Vlaming zijn om Europeër te worden' om te komen tot 'Vlaming zijn om wereldburger te worden.' Daar gaat het om. Als we hier van afstappen zijn

we verkeerd bezig, zeker en vooral als progressief.

Jij spreekt over onze rijke spiritualiteit, maar bij de herdenking van 1302 gaat het wel om een militair modderbad waarbij een zogezegd Vlaams leger een zogezegd Frans riddersleger versloeg. Als historisch feit weegt dit toch tamelijk licht.

Als de Vlamingen in 1302 hun feestdag en symboliek zoeken, heeft dat wel een historische basis, nl. het feit dat deze veldslag toch wel zijn belang had. Het was de eerste grote veldslag waarin de infanterie de cavalerie versloeg. Dat heeft tot de verbeelding van het hele toenmalige Europa gesproken. Maar wanneer dit gebeuren een nationale mythe wordt, dan gaat het niet langer daarover, maar over Hendrik Conscience die in 1838 een roman geschreven heeft. Die roman is de basis van de moderne Vlaamse mythologie. De vraag is waarom net dit thema een zo belangrijk Vlaams symbool is geworden, en waarom net Conscience het verwerkt heeft. Die vraagstelling geeft zicht op het ontstaan van de Vlaamse beweging in de 19de eeuw.

Ik ben zeker niet akkoord met de slogan 'de taal is gansch het volk', nog een uitvinding van de jezuïeten. Taal is een belangrijk bindend element, maar het volksgevoel wordt gecreëerd op een veel bredere basis. Het volksgevoel dient om mensen onder een gemeenschappelijke noemer te brengen en daar politiek iets mee te doen. De verlichte geesten uit de 19de eeuw gebruikten het volksgevoel om het volk te emanciperen, om het vooruit te brengen, om het cultureel, sociaal en politiek beter te maken. Hamvraag is of dit ook gebeurd is. Daarnaast is er een bevraging van de mythe die dit bewerkstelligd heeft, mythe die een weerspiegeling is van de toenmalige beweging en evenveel vertelt over de betere als over de minder fraaie kanten van die beweging.

Om terug te komen op Conscience. Deze heeft inderdaad aan het Vlaamse volk zijn leeuw geschonken. Maar leefde de guldensporenmythe nog niet voordien bij het Vlaamse volk, of is Conscience baanbrekend geweest?

De mythe rond de Guldensporenslag dateert al uit de 14de eeuw. Reeds voor 1400 deden verschillende versies van de gebeurtenissen – zowel met Vlaamse als met Franse bril – de ronde. Dit bewijst de uitstraling van de Guldensporenslag. Conscience heeft er wel een totaal andere inhoud aan gegeven. Hij maakt van de gebeurtenissen een taalkwestie, wat historisch absoluut niet klopt. Ook de stelling dat de slag tot gevolg heeft dat Vlaanderen losgroeit van Frankrijk is onjuist. De Dampierres, die dankzij de Guldensporenslag terug aan de macht kwamen, schrokken er niet voor terug om drie jaren later hun bondgenoten, de Vlaamse steden, in de rug te schieten bij de ondertekening van de vrede van Athis-sur-Orge. Drie generaties later hebben zij Vlaanderen uitverkocht aan Frankrijk door hun erfdochter te laten trouwen met een jongere zoon van de Franse koning, de hertog van Bourgondië. Een van de merkwaardige paradoxen die geschiedenis zo interessant maken zorgt er echter voor dat de nakomelingen van diezelfde hertog de vijanden worden van hun neven, de koningen van Frankrijk. Uiteindelijk huwt de Bourgondische erfdochter met de zoon van de Duitse keizer en zo raakt het graafschap Vlaanderen uit de greep van Frankrijk.

Wanneer Conscience in zijn roman een hoofdrol geeft aan de graaf van Vlaanderen, heeft dat alles te maken met zijn sympathie voor het Belgische koningshuis. In 1838, wanneer Conscience zijn roman schrijft, is er nog geen sprake van een politieke Vlaamse beweging. Op z'n best is er een aanzet tot een culturele emancipatiebeweging. Conscience zet de geschiedenis op zijn kop door van zijn roman een

royalistisch statement te maken. Hij vertelt compleet het tegenovergestelde van wat er in werkelijkheid gebeurd is. De drie pijlers van de roman van Conscience, de taalkwestie, de relatie met Frankrijk en de relatie tot het vorstenhuis, hebben met de historische werkelijkheid weinig of niets te maken.

De Vlaamse beweging, waarvan belangrijke onderdelen vandaag de ontbinding van België nastreven, heeft zijn ontstaan dus te danken aan een Belgische vorst?

Leopold I van Saksen-Coburgh subsidieerde Conscience, en hielp hem op diverse manieren. Hij beseftte dat het nieuwe landje waarvan hij koning was geworden een identiteit nodig had. Kunstenaars en wetenschappers moesten hem helpen een geschiedenis van het land te maken. Leopold vond het niet onverstandig een Vlaamse literatuur te stimuleren in een land, waarvan een groot deel van de bevolking Nederlandstalig was. Het koningshuis heeft wel afgehaakt toen meer gevraagd werd dan het gebruik van de taal als Belgische identiteitsfactor. Het kon enkel sympathie opbrengen voor een culturele identiteit binnen een Belgische unitaire context. Alles wat de Vlaamse beweging meer wilde werd afgeblokt. Conscience was hondstrouw aan zijn vorst en zou zich blijven manifesteren als een onvoorwaardelijk belgicist, ook toen later in zijn leven de Vlaamse beweging een meer politieke inhoud kreeg.

De “Leeuw van Vlaanderen” is niet enkel geschreven uit royalistische sympathie, maar ook herschreven om aan de clerus te voldoen. De eerste versie was te liberaal geïnspireerd: het volk dat opstaat om zich te emanciperen. Dit kwam niet overeen met de inzichten van de toen zeer conservatieve Belgische kerk. Conscience heeft aan zelfcensuur gedaan onder klerikale druk.

Wat is het verschil tussen de gekuiste en de niet-gekuiste versie?

De historische romans uit die tijd hadden allemaal een vlammend voorwoord. Deze romans waren geen geschiedenisboeken of louter literaire werken, maar wel programmaboeken. Men schreef literair over het verleden om iets te kunnen vertellen over het maatschappelijk debat in het heden. Dat was ook Conscience's bedoeling: in zijn oorspronkelijk voorwoord roept hij op tot de emancipatie van Vlaanderen en tot de erkenning van de rechten van de Nederlandstaligen. Dat voorwoord is gewoon geschrapt. Daarenboven smacht Machteld nu veel minder, en vloekt Breydel nog half zoveel.

Interessant om weten is dat Conscience voor zijn 'Leeuw' een andere roman geschreven heeft, waarbij hij zich liet inspireren door de strijd van geuzen in de 16de eeuw. Dat boek is in de mist verdwenen. Conscience heeft het zodanig moeten herschrijven en censureren, dat het onleesbaar werd. En zelfs het herwerkte onding kreeg geen kans van de clerus. Men zou haast kunnen stellen dat Vlaanderen vandaag de leeuw uithangt, omdat Conscience in de 19de eeuw naar de Middeleeuwen is gevlucht uit vrees voor de pastoors, die niet konden pruimen wat hij over de 16de eeuw vertelde.

De Guldensporenslag was één aflevering in een hele reeks militaire conflicten tussen Vlaanderen en Frankrijk. Naar aanleiding hiervan verwijst jij naar de verkeerdelijk geciteerde Von Clausewitz ('oorlog is een voortzetting van de diplomatie met andere middelen') om te benadrukken dat oorlog ondergeschikt is aan de diplomatie en dat veldslagen in dat perspectief beoordeeld moeten worden.

Om te beginnen zou ik Von Clausewitz correct willen citeren: "Oorlog is slechts een onderdeel van de politieke ver-

houdingen, en geen gegeven op zich. De oorlog is niets meer dan de voortzetting van de politieke verhoudingen met gebruik van andere middelen.” Het is spijtig dat de Vlamingen in 1302 Von Clausewitz niet als politieke adviseur hadden, en het is nog meer te betreuren dat ze in de 19de eeuw niet beter bestudeerd hebben wat Von Clausewitz over het oorlogsgebeuren te vertellen had. In de discussies over 1302 komt dit aspect weinig aan bod.

Historici reageren meestal op deze lezing van het 1302-verhaal met de vaststelling dat “ze dat allemaal al weten”. Maar buiten het kringetje van specialisten blijkt dat de historici met hun wijs inzicht in een ivoren toren leven, dat er van hun kennis nog niet veel doorgedrongen is naar een breder publiek. Als je de toespraken van eminente Vlaamse voormannen t.g.v. 11 juli vergelijkt met wat er bestaat aan historisch inzicht in academische middens merk je een enorme afstand.

Bovendien is de discussie ook wetenschappelijk nog lang niet uitgeklaard. Als je 11 juli 1302 situeert binnen 200 jaar geschiedenis – 100 jaar ervoor, 100 jaar erna – is de zogenaamde Guldensporenslag één van de vele veldslagen uit die tijd. Deze veldslag paste binnen een machtsstrijd tussen Engeland en Frankrijk, en binnen het getouwtrek over de plaats van het belangrijke graafschap Vlaanderen in het koninkrijk Frankrijk.

De geschiedenis werd trouwens niet geschreven op het slagveld, maar aan de onderhandelingstafels. De Dampierres hebben drie jaar na de Guldensporenslag diegenen die de slag voor hen gewonnen hebben op een schandalige manier verraden, om de macht terug te krijgen. Vlaanderen heeft dus niet gewonnen in 1302, maar drie jaar later verloren in Athis sur Orge, wanneer de Dampierres

om het even wat wilden betalen om hun vrijheid terug te krijgen. De Dampierres zorgden ervoor niet zelf te moeten betalen, maar de factuur te presenteren aan de Vlaamse steden, en dus ook aan de stedelijke milities die in 1302 gewonnen hebben.

Mij fascineert dat Vlaams-nationalisten, met wie ik samen opstapte in diverse vredesbetogingen, het bloedblad uit Kortrijk erbij sleuren om hun eigen identiteit te bepalen. Ik bepleit niet dat dit stuk geschiedenis zomaar moet vergeten worden. Integendeel, ik vraag me af of het niet interessant zou zijn om eens een pacifistische lezing te doen van de gebeurtenissen rond 1302. Zo zou blijken hoe de Dampierres klungelden in hun onderhandelingen met Engeland en het pauselijk hof, hoe ze halve tegenstrevers provoceeden tot vijanden en bondgenoten van het Franse hof, hoe het Franse hof zich daarentegen veel geslepen toonde. Dat laat ons toe het nationalistische discours uit de 19de eeuw te overstijgen, om vast te stellen dat geen enkele oorlog is wat ze lijkt. Bush vecht niet tegen Bin Laden, maar wel om de controle over pijpleidingen. Als de studie van 1302 leert dat er ook toen al andere belangen speelden, helpt ons dat misschien de actuele oorlogsretoriek anders te duiden. De Vlamingen doen momenteel hun best om de IJzertoren om te toveren van verzamelplaats van al wat zwart is (in de niet-multiculturele betekenis) tot vredesmonument. Waarom zouden ze dezelfde oefening niet doen n.a.v. de Guldensporenslag?

Het brede publiek kan ongetwijfeld 1302 niet duiden, net zoals datzelfde publiek evenmin 1 mei, 21 juni, 11 november nog correct kan duiden. Zijn we niet bezig met geschiedenis, terwijl de mensen er totaal niet wakker van liggen?

Ik wil hier twee zaken op zeggen. Ten eerste: indien het ACV wat meer moeite gedaan had om priester Daens in ere

te houden, dan had het aan de strategen van het Blok de ruimte niet gegeven om hem te recupereren. Hetzelfde geldt voor de socialistische beweging, die nagelaten heeft het 1 mei gebeuren te moderniseren. De symbolen zijn er, of men het wil of niet. Als jij ze niet gebruikt, zal iemand anders dat wel doen. Maar je moet ze op een actuele manier gebruiken, inventief op zoek gaan naar een hedendaagse invulling.

Een tweede bedenking gaat over cultuurminister, glamour-boy en sensatiezoeker Bert Anciaux. Toen hij pas aan de macht was, kreeg hij kritiek omdat zogenaamd veel migranteninitiatieven in het Brusselse, met Vlaams geld gesubsidieerd, niet herkenbaar Vlaams waren. Daarop verordende Anciaux dat op elke officiële Vlaamse correspondentie, naar wie ook gericht, de Vlaamse beest moet prijken. Recent was er een discussie in het Vlaams parlement, waarbij een wakkere burger opwierp dat in bepaalde strofen van de Vlaamse Leeuw het bloed van de muren druipt. Het kabinet van Anciaux aarzelde geen moment, en onze cultuurminister kondigde aan dat de laatste dagen van de leeuw als Vlaams volkslied geteld waren. Gelukkig heeft iemand uit zijn entourage hem duidelijk gemaakt dat alleen de eerste twee strofen van de Leeuw als volkslied gelden. Wellicht zijn zijn eigen vader, samen met andere mensen, waren in 1973 al op de hoogte van het probleem. Zij hebben toen de Leeuw officieel als volkslied geadopteerd, maar achtten enkel de eerste twee strofen bruikbaar. Bert wist echter beter. Naast het gordellied moest voortaan jaarlijks een of ander (beesten?)lied gecomponeerd worden als alternatief op de leeuw. En dat met ons geld. Zo een schouwspel is beschamend. Wanneer onze beleidsmakers, zelfs diegenen die zich beroepen op het Vlaams-nationalisme, op dergelijke onnozele manier tekeer gaan, wijst dat niet op enig nadenken, maar wel op sensatiezucht. Op die manier is het

niet verbazend dat het hele identiteitsdebat een lege doos is, waaraan jonge mensen geen boodschap hebben. Wat mij betreft is dit dwaas geknoei met onze symbolen alleen al een voldoende reden om het debat erover te openen en te streven naar een andere aanpak.

De huidige politieke meerderheid was toch maar al te blij heel het gedoe over de 700ste verjaardag van 1302 onder de korenschoof te kunnen schuiven. Paarsgroen moest niks weten van de ambitieuze plannen van Van den Brande. Vind je dat ze gelijk hebben?

We ruilen hier de ene karikatuur voor de andere. Was Van den Brande nog altijd 'Gauleiter aller Flamen', dan hadden we dit jaar een spektakelgedoe beleefd, even bombastisch als we van hem gewoon zijn. Het zou alweer een reden geweest zijn om ons als Vlaming te schamen. Een eerste reactie op zijn verdwijnen als minister-president was er dan ook een van opluchting. Van de nieuwe meerderheid hadden we iets anders en beters kunnen verwachten, maar die hebben niets gedaan, buiten het honoreren van de financiële beloftes waar ze niet meer onderuit konden. Nu maken ze holderdebolder, in de laatste rechte lijn, nog wat budget vrij voor een paar initiatieven. Veel te laat om nog ernstig na te denken over een nieuw inhoudelijk concept. Een aantal mensen, zoals Jary Demeulemeester van de AB, mogen nu opdraven om snel een en ander ineen te knutselen onder het motto "we zijn een volk, net zo volwassen als andere volkeren in Europa, en dus perfect in staat om in 2002 rond onze identiteit een feestje op te zetten".

2002 zou een gelegenheid moeten zijn om eens na te denken over de historische gebeurtenissen van 700 jaar geleden, over onszelf, onze geschiedenis en onze symbolen. En dit liefst op een open manier, door diverse opinies te confronteren, door kritisch aan te kijken tegen de manier waar-

op de mythe in de 19de eeuw gegroeid is – met de vraag erbij wat dat over onszelf zegt. Deze verjaardag bood daartoe de gelegenheid. Maar dat is nu net het enige wat er niet zal gebeuren.

Je hebt 1302 en zijn ooit levende symboliek. Maar nu: het vlaggenedoe, de guldensporenherdenking; de ijzerbedevaart: kun je eigentijds omgaan met zulke symboliek?

De culturele elite zou dit moeten kunnen doen. Je kan voortdoen op de oude manier tot niemand er nog een boodschap aan heeft. Je kan gemakkelijheidshalve alles dumpen. Uitdagender is na te denken over een andere manier om een en ander aan te pakken. Eén voorbeeld: Conscience heeft zijn Leeuw geschreven vanuit een Belgische visie. Onder impuls van Leopold I zocht het nieuwe koninkrijk naar zijn identiteit. De Koninklijke Academie voor Wetenschappen werd officieel belast met het zoeken naar Belgische nationale helden. Naast de wetenschappen werden vooral de kunsten ingeschakeld. Niet de literatuur, maar de schilderkunst nam het voortouw. De eerste beschermheer van Conscience was Wappers, de directeur van de Antwerpse kunstacademie. De Leeuw werd geïnspireerd door een schilderij van De Keyser, dat op zijn beurt geïnspireerd was door de eerste onderzoeken naar wat er in 1302 gebeurd was. Conscience eindigde zijn leven als conservator van het Wiertz-museum. Met Wappers, De Keyser en Wiertz overspan je heel de romantische 19de eeuwse schilderschool. Hun werken zijn geniaal: veel beweging, kleurencontrast, je kan er zo een lichtshow mee maken. Dit materiaal biedt schitterende mogelijkheden om de mensen te confronteren met de romantische emoties van de 19de eeuw. Deze werken hebben een dynamiek en frisheid die zeer eigentijds aandoet. Ik pleit hier niet voor een tentoonstelling met werken van Wappers, De Keyser en Wiertz, dat is slechts aanlokkelijk voor een gespecialiseerd publiek.

Maar waarom op de Heysel geen groot modern spektakel organiseren, en moderne kunstenaars confronteren met de toenmalige romantische beweging? Dat zou schitterend kunnen zijn, en helemaal niet oubollig.

We zijn het erover eens dat er rond 1302 een mythe gebouwd is, en we proberen nu die mythe – en het waarom ervan – te ontrafelen. Er zijn ook stemmen die zeggen “reken af met die mythe, we hebben geen behoefte aan mythes”.

Ik denk dat dit verkeerd is. Een links-intellectuele elite, die zich goed voelt in haar multicultuur, kan denken dat zij die mythes niet nodig heeft. Maar dat is navelstaarderij, waarmee die beperkte elite het debat uit de weg gaat. Ondertussen vinden we op alle officiële papieren de Vlaamse leeuw, hangt dat beest uit bij alle officiële aangelegenheden, kortom, maakt het deel uit van ons landschap en onze identiteit. En nogmaals, wie zich er niet mee bezig houdt, kan zich eraan verwachten dat anderen het in zijn plaats doen. De vraag is niet of mythes nodig zijn, de vraag is of ze bestaan. Ze maken deel uit van onze werkelijkheid, en kunnen op zeer uiteenlopende manieren geduid en gebruikt worden.

O.K., elk volk heeft zijn eigen mythes. Maar moeten we als progressieven niet streven naar een correcte weergave van de eigen geschiedenis? En de mensen diets maken dat de geschiedenis op zich al boeiend genoeg is, zonder dat er totaal verkeerde interpretaties worden aan gegeven?

Geschiedenis is geen exacte wetenschap en het verleden onderzoeken is geen levensnoodzakelijke bezigheid. Doe je dat toch, dan is het een manier om jezelf in een spiegel te bekijken. Mensen zoeken zichzelf in hun verleden, en dat gebeurt steeds op een gekleurde manier. Geschiedenis wordt bekeken vanuit de waarden van de eigen tijd, vanuit de waarden van de observator zelf. Hoed u voor historici

die beweren objectief te zijn. Een historicus is een kind van zijn tijd, met zijn eigen ideeën. Hij bekijkt het verleden vanuit zijn eigen standpunt.

Geschiedenis mag je niet schrijven in het enkelvoud, maar in het meervoud. In dit land ontbreekt deze traditie, ontbreekt de debatcultuur. Als men in de 19de eeuw mythen kon maken, kan men dat vandaag ook. Een pacifistische lectuur van de gebeurtenissen in de 13de en 14de eeuw legt uiteraard eigen accenten en is zeker geen objectief verhaal, maar zij kan even onderbouwd en steekhoudend zijn als andere interpretaties die opgeld maken. Een pacifistische mythe kan even goed gemeengoed worden als de mythes die voortkomen uit een negatief nationalistisch denken, dat leeft van zijn vijandbeeld en zichzelf maar goed vindt omdat de anderen slecht zijn.

Veronique Lambert, een historica die meewerkt aan ons 1302-project stelde tijdens een debat dat het weinig zinvol is mythes te vernietigen, omdat er automatisch andere mythes in de plaats komen.

Ik ben volledig akkoord met Veronique. Ik heb echter menen te begrijpen dat volgens haar een wetenschapper pas moet tussenkomen wanneer de mythe misbruikt wordt. Op zo'n moment moet de wetenschapper zijn ethische verantwoordelijkheid nemen, maar ik vind dat hij nog een stapje verder moet gaan. Hij moet permanent het debat over de spanning tussen mythe en werkelijkheid voeden, want mythes zijn maakbaar, vandaag zo goed als vroeger. De wetenschapper moet zich niet vastklampen aan de jacht naar objectiviteit. Hij moet zich mengen in het debat, bijvoorbeeld door haaks te staan op de welles-nietes discussie over wat er in 1302 gebeurd is en een breder perspectief te bieden. Waarom geen boekje schrijven over de diplomatieke context, en de spanning tussen politiek en geweld in

deze periode. Een sterk verouderd boek, met een zeer Franse visie op de gebeurtenissen, is nog steeds de beste referentie op dat vlak: "Philippe le Bel en Flandre. Les origines de la guerre de cent ans.", geschreven door Funck-Brentano in 1893 en dit jaar heruitgegeven in facsimile door het Rijksarchief te Brussel. Het werk is verouderd omwille van de eenzijdig Franse visie en omdat het steunt op een historisch apparaat dat nu weer honderd jaar oud is, maar de manier van benaderen, het plaatsen van het militaire feit in een breder kader, het plaatsen van Vlaanderen in een breder geheel, blijft zeer origineel. Honderd jaar Vlaams nadenken over 1302 kan er een punt aan zuigen.

Je spreekt over de maakbaarheid van de mythes en de creatie van nieuwe mythes. Het kritisch bekijken van 1302 levert niet meteen een naar het brede publiek begeistereerd verhaal. Moeten we op zoek gaan naar andere historische referenties om ze in de plaats te stellen van 1302. Verhalen die nauwer aansluiten bij het democratisch, verdraagzaam imago dat wij ons maar wat graag willen aanmeten?

Je moet realistisch blijven. De Vlaamse cultuurraad heeft in 1973 gekozen voor 1302 en voor de leeuw als nationale symbolen. Die keuze zal niet zomaar veranderd worden. Onze kritische benadering zal zeker niet volstaan om de traditionele lectuur naar de prullenbak te verwijzen. Als je pleit voor een Vlaamse debatcultuur, dan liggen hier wel mogelijkheden. Je kan op twee manieren werken.

Eerst kan je proberen de mythe anders te bekijken. Neem bijvoorbeeld de manier waarop de Dampierres met de voeten van Vlaanderen hebben gespeeld. Dat levert een mooie basis om te pleiten voor een ingebouwd wantrouwen tegen de macht. Het helpt de idee onderbouwen dat macht bijna steeds tot machtsmisbruik leidt.

Verder hebben wij in onze nationale reserves nog wel wat mythes, die enkel maar gepopulariseerd moeten worden. Een voorbeeld: de Reinaert de Vos legende, een oud verhaal met wortels in de dierenfabels van Aesopus, dat in het middeleeuwse Vlaanderen een nieuw leven begonnen is, eerst in het Latijn, dan in het Frans en tenslotte in het Nederlands. De versie van de Vlaming 'Willem die Madoc maakte' heeft haar plaats in de Europese cultuurgeschiedenis. Geïnteresseerden moeten maar eens te rade gaan in het recente boek "Uilenspiegel. De wereld op zijn kop." onder hoofdredactie van Jozef Janssens. De vos is een sympathieker beest dan de leeuw, maar in het Middeleeuwse verhaal heeft de vos een heel andere inhoud dan in de moderne mythe. Ook hier verandert de mythe dus de inhoud van de geschiedenis. Maar het verhaal gaat niet over wapengekletter, het nodigt uit tot nadenken over hoe mensen in elkaar zitten, hoe macht functioneert.

Een ander verhaal is nog sterker. Enkele decennia na de "Leeuw" van Conscience herschreef Charles De Coster het Uilenspiegelverhaal, een oude Duitse legende. Uilenspiegel werd overgeplaatst naar onze streken om er de strijd te voeren tegen de inquisitie, tegen de Spaanse koning. Ook Conscience was ooit begonnen met een boek over het "Wonderjaar 1566", de periode van de beeldenstorm. Het grote verschil tussen beiden is, dat De Coster niet gesubsidieerd werd door de koning, geen toegevingen deed aan de kerk, tijdens zijn leven geen succes kende en in armoede stierf. Maar wat hij geschreven heeft is vandaag nog steeds wereldliteratuur.

Pas op, ik zeg niet dat Conscience een kleine schrijver is, zoals Benno Barnard beweerde over Gezelle. Gezelle en Conscience zijn grote figuren, wat mag blijken uit hun succes in hun eigen tijd. Conscience is wel meer tijdsgebonden,

en literair sneller voorbijgestreefd dan De Coster. Ik ben één van de zonderlingen die zich recent terug door de werken van Conscience geworsteld hebben. Onbegonnen werk! Maar dat doet niets af van de waarde voor de tijdgenoten.

Anders dan Conscience is De Coster nog steeds niet voorbijgestreefd. Halverwege zijn boek lopen Tijn en Nele er al stoned als een kanon bij. Zij krijgen de ene hallucinatie na de andere. In hun dromen krijg je de visioenen van Bosch, die moeiteloos overgaan in de allegorieën van Breughel. Slechts vandaag begint de cultuurwetenschap dit onderscheid te doorgronden, terwijl De Coster er al op wees honderd jaar geleden. Zoals Reinaert is ook Uilenspiegel een verhaal over de plaats van de mens in de samenleving, over hoe hij tegen die samenleving aankijkt. De Costers werk is inhoudelijk veel rijker dan het verhaal over de Guldensporenslag.

Het heeft geen zin te bepleiten dat de "Leeuw" van vandaag op morgen afgeschaft wordt, en dat zomaar een ander symbool gekozen wordt. Maar laat ons als progressief beseffen dat wij mythe en symboliek niet aan de kant moeten laten liggen, en meteen ook beseffen hoe rijk Vlaamse symbolen zoals Uilenspiegel of Reinaert wel zijn.

Wat zou Roel Jacobs in onze Vlaamse geschiedenis kiezen als symbool?

Wat Roel Jacobs kiest is weinig relevant, maar de grootste periode uit onze geschiedenis is toch de 15de - 16de eeuw, de periode van de late Bourgondiërs, van Keizer Karel, van de opstand tegen Filips II, de zoon van keizer Karel. Daar is ook Conscience ooit begonnen. Moet ik toch kiezen in de Vlaamse beestenboel, dan geef ik de voorkeur aan de uil van De Coster boven de leeuw van Conscience.

(Dit interview verscheen in AKTIEF, nr.2 2002, ledenblad van het Masereelfonds)

Sgraffiti in Mechelen

8 oktober 2002

Op dinsdag 8 oktober kan je heel wat meer leren over sgraffiti in Mechelen. Het betreft een bewonderenswaardig initiatief van enkele sgraffiti-liefhebbers van onze stad. Het begon allemaal met een artikel in het RIM-nieuws van 1999 (nr. 45). Het echtpaar, Peeters-Krakowski, realiseerde zich dat zij eigenaar waren van een pand met bijzondere gevelschilderingen van de hand van Paul Cauchie. Het evolueerde van kwaad naar erger. Dhr. Peeters werd door het sgraffiti-virus gebeten. Hij volgde een cursus over de restauratie van sgraffiti. De Mechelse archieven werden uitgepluisd en de sgraffiti in Mechelen werd in kaart gebracht. Uiteindelijk werden 29 geveldecoraties teruggevonden verspreid over gans Mechelen. Een groot aantal sgraffiti verkeert echter in een slechte tot zéér slechte staat. Verscheidene zijn van de hand van het atelier van Paul Cauchie. Kortom reden genoeg om op dinsdag 8 oktober paraat te zijn.

Programma

- Wat is sgraffiti (herkomst, materialen, techniek, materialen, ...)?
- Sgraffiti in Mechelen: de 29 sgraffiti-gevels in Mechelen.
- Ontdekken, bewonderen, ... en wat nu?

Wanneer

Maandag 8 oktober 2002 om 18h00

Plaats

In het auditorium van het Cultuurcentrum Mechelen

Marc Rubben

Niet schrikken: "sgraffiti" zijn geen "graffiti" !!!

Dag van de architectuur

Zondag 13 oktober 2002

De Dag van de architectuur is het eerste initiatief van het jonge Vlaams Architectuurinstituut (VAi). Het Vlaams Architectuurinstituut wil een steunpunt voor de hedendaagse architectuur in Vlaanderen zijn. Het instituut heeft de taak de kennis en gevoeligheid voor hedendaagse architectuur in Vlaanderen te bevorderen en de ontwikkeling van het architectuurgebeuren in Vlaanderen te coördineren en stimuleren. Het richt zich zowel op het brede publiek als professionelen.

De taak van het VAi is drieledig:

1. het coördineren, verwerken en optimaal beschikbaar stellen van actuele kennis over architectuur dmv. de uitbouw van een documentatiecentrum en een website;
2. het sensibiliseren van het grote publiek door allerlei acties in samenwerking met diverse de actoren in het veld: dag van de architectuur, lezingen, publicaties, architectuur-reizen...;
3. het begeleiden van de professionele architectuursector door informatieverstrekking, vorming, kwaliteitszorg, reflectie en discussie.

De dag van de architectuur op zondag 13 oktober is de eerste actie om het grote publiek warm te maken voor de hedendaagse architectuur. Onder de titel *Gebouwen en verhalen, architectuur is meer dan een gebouw* wordt de hedendaagse architectuur belicht. De locaties zijn: Brussel, Antwerpen, Gent, Brugge, Leuven, Eeklo, Hasselt, Kortrijk-Roeselare, Zuidoost-Vlaanderen en Limburg. Het programma ziet er veelbelovend uit.

Meer info: <http://www.vai.be>

Marc Rubben

Inhoudstafel RIMNieuws 58

Intro	3
Complicaties uit Toscane	4
Red het Archeologisch Patrimonium: Open Brief	10
Open Brief Monumentenzorg	13
Kwetsbaar erfgoed	15
Voorstel van afbakening gebied Mechelen	17
Stadsmonografie Mechelen 2002	22
Liever de uil dan de leeuw	24
Sgraffiti in Mechelen	40
Dag van de architectuur	42

Doelstellingen RIM v.z.w.

RIM v.z.w. (Restauratie Integratie Mechelen) is een vereniging die bekommerd is om de toestand van het Mechels roerend en onroerend cultureel erfgoed.

Omdat zij vindt dat dit erfgoed niet altijd juist gewaardeerd wordt, moet er iets gedaan worden om de situatie te verbeteren.

RIM v.z.w. zal vooral aandacht hebben voor het architecturale en stedenbouwkundige patrimonium in groot Mechelen zonder daarom ander cultureel erfgoed uit te sluiten.

RIM v.z.w. wil sensibiliseren om waardevolle oude panden in stand te houden, te restaureren en te integreren. Integreren betekent ervoor zorgen dat een oud gebouw weer nuttig gebruikt wordt, weer meespeelt in de omgeving en zichzelf zo beschermt tegen verwaarlozing.

RIM v.z.w. wil niet gaan werken naast bestaande organisaties en initiatieven: het wil veeleer een gespreksforum worden, een uitwisselingsplatform bieden. Dit is absoluut nodig wil er een geloofwaardige en gecoördineerde aanpak komen.

RIM v.z.w. wil zowel het grote publiek sensibiliseren als de eigenaars van waardevolle gebouwen en de overheid. Concreet wil zij het grote publiek benaderen met een regelmatig verschijnende nieuwsbrief. Er worden contacten gezocht met eigenaars, overheid en geïnteresseerde organisaties.